

KJAK

Tunnilsmyrkur, tingið og tapandi tjóðin

Almennu Føroyar hava ikki ráð til ein Sandoyartunnil fyri oman fyri eina milliard, so leingi sum fráflytingin stendur við og versnar. Tí hvat nyttar tað at bjarga einum útjaðaraðki, um øll tjóðin samtundis tapir í beinhørðu kappingini um okkara fólkatilfeingi?

Heini í Skorini

“Um fólkatálið minkar (...), hvat skulu vit so byggja ein tunnill til?”

Hetta var allar seinasti setningurin í tunnilskjaki-num millum Kára P. Højgaard og Bárð Nielsen týskvöldið, nú sjónvarpstíðindi aftur eru á skerminum eftir eitt drúgt summar. Bárður Nielsen átti lakonisku replikkina, áðrenn verturin Bogi Godtfred boðaði frá, at nú var tímaglasið runnið. Sjónvarps-kjak hava tann undarliga eginleikan, at tey ofta enda, júst tá tey eru komin í gongd – tá tey stóru perspektivini trekliga koma undan kavi.

Ein góðan tíma framman-undan var partamaðurin hjá Bárði, Johan Dahl, í samrøðu við Una Holm Johanne-sen í útvarpinum. Og vinnumálaráðharrin dittaði sær at seta aktuella tunnils-kjakið í perspektiv:

“Okur hava nógv onnur ting at brúka pengar til í hesum samfelagnum enn tunlar í lötuni”, segði títt-mælti landsstýrismaðurin í samferðslumálum.

Hoyrði ein rætt? Var tað veruliga ein samgongu-politikari, sum setti spurn-artekin við ta tunnils-psykosuna, sum hevur rakt politisku skipanina seinastu tíðina? Er Johan Dahl veruliga vorðin ljósið í tí tunnilsmyrkrinum, sum tykist hava myrkalagt huga-renslíð hjá ráðandi oddvitum landsins?

“Hol í høvdið!”

Men tað var ikki eg, sum var plágaður av ynskihugsanum og hallusinatoriskum gykli.

Í somu tíðindasending ávar-aði Johan Dahl staðiliga ímóti at plyndra fæið í tí niðurlagda landsbankanum á 150 milliónir til ein tunnill í Sandoyinna, soleiðis sum hansara floksformaður og samgonguleiðari, Kaj Leo Holm Johannesen, annars hevur róð framundir. Jørgen Niclasen lovaði annars í út-varpstíðindunum tann 28. september í fjør, at politikar-arnir fóru at halda fingrarnar vekk frá ognini hjá gamla landsbankanum. Men nú hevur pípan bráðliga fingið eitt annað ljóð.

Gerhard Lognberg, Páll á Reynatúgvu og Brandur Sandoy skulu við øðrum orðum keypast fyri 150 milliónir. Var einki alterna-tivt uppskot komið fram, vóru hasir pengarnir heldur ikki lovaðir teimum trimum. Og hevði “onkur” í lands-stýrinum ikki likið hetta út til pressuna, hevði duldar-fulla verkætlanin longu verið undirskrivað av lands-stýrismanninum.

Við øllum sínum juridiska orðafeingi dróg Halgir Winther Poulsen, advokatur, samanum í Degi og Viku mánakvöldið við trimum stuttum orðum: “Hol í høvdið!”

Eingin flokkur er heldur in-taktur í hesum málinum. Uttan Sjálvstýrisflokkurin, sum herfyri fór á val við lyftinum um IKKI at vera ein tunnilsflokkur. Og Javnaðarflokkurin er ein-asti flokkurin, sum hevur ásaðnað, at hann hevur ein trupulleika, um hann ikki er intaktur. So fæst at síggja, um formaðurin í Javnaðar-flokkinum torir at gera tað, sum Jóannes Eidesgaard ongantið tordi...

Alt málið er altso enn eitt dømi um, at vit hava ikki flokkar í orðsins sanna týdn-

ingi. Vit hava lokalpolitik-arar. Alliansurnar í tinginum hvíla ikki á landspolitiskum visjónum, men á lokal-politiskum seráhugamálum.

Tá Gerhard kann koyra til arbeiðis...

Í áðurnevndu útvarpssend-ing fór Johan Dahl kortini ikki so langt, sum ein kundi hugsað sær (hann indiker-aði framvegis, at Sandoy-artunnilin skal fremjast). Men hann nærkaðist í øllum førum einum spurningi, sum fáir politikarar hava sett fram alment seinastu tíðina: hava almennu Fø-royar yvirhøvur ráð til at byggja Sandoyartunnilin

– ein dundrandi undirskots-verkætlan fyri omanfyri eina milliard? Fer hendan iløgan at fáa fleiri fólk at velja Føroyar fram um onnur lond? Fara tey ungu og kvinnurnar at støðast, tá ak-førini rulla ígjøgnum holið, og Gerhard loksins kann koyra til arbeiðis í Havn? Eru tað ikki onnur og meiri átrok-andi mál, sum høvdu verið til størri gagns fyri allar Føroyar, t.d. innanfyri útbúgving og aðrar vitalar vælfærdartæn-astur? Johan Dahl nevndi sjálvur dreymin um eitt savnað universitetskampus á Debesartrøð. Kundi hendan astronomiska upphæddin ikki verið brúkt til okkurt skilabetri í beinhørðu kapp-

ingini við útheimin, t.d. at seta í verk fleiri av teimum 37 átøkunum í álitinum um fólkaøkstur og fráflyting, sum Erika Hayfield í vár legði fram vegna Vinnumála-ráðið?

Eitt afturvendandi svar er, at “vit skulu ikki seta tingini upp ímóti hvørjum øðrum”. Men hetta er ein vitleysur setningur. Politikkur snýr seg um raðfestingar. Um at velja og vraka. Og ein milliard til ein Sandoyartunnil er ein milliard minni til aðrar neyðugar iløgur.

Útjaðarin vinnur – tjóðin tapir

Fyri nøkrum árum síðani kjakaðist familjan Føroyar um, hvørt vit hava ráð til ein Sandoyartunnil ella ikki. Men nú eru bæði andstöða og samgonga samd um, at tað almenna skal figgja ein Sandoyartunnil. Ósemjan snýr seg bara um, hvørt hann skal figgjast av inntøkum frá øðrum tunlum ella ikki. Men tað er eingin náttúrlóg, at væntaða yvirskotið av Eysturoyartunlinum – sum sambært útrokningum hjá Landsverki fer at bera seg – partú skal í ein annan tunnill.

Um Føroyar vóru eitt land við blómandi fólkaøkstri og einum sterkum miðstaðaraðki,

sum stóð seg væl í náðileysu kappingini við útheimin, hevði støðan verið ein onnur. Men sum flest allir føroyingar eftirhendini eru tvangsfóðraðir við sein-astu árinum, eru Føroyar ikki eitt slíkt land. Fleiri ár á rað hevur fólkatálið verið fallandi, hóast burðaravlopið framvegis er eitt tað hægsta í Evropa. Hvørt ár flyta um-leið 150 føroyingar av landi-num, sum ongantið koma heimaftur. Avleiðingin er, at tey eldru gerast fleiri, og tey yngri gerast færri. Alt ov nógvur kvinnur støðast heldur ikki. Alt í alt ein ónd, demografisk ringrás, sum spakuliga drenar landið fyri sosial, mentanarlig og bú-skaparlig virði.

Tí snýr tað seg ikki um at bjarga eini oyggj við gott 1200 fólki. Tað snýr seg um at bjarga einum landi. Tí mugu Sandoyggjin og onnur útjaðaraðki víkja, so leingi sum tað størri slagið ikki er vunnið. Og tað er slagið um tann vaksandi skaran av fólki, sum velur Føroyar frá, tí at miðstaðirnir kring okkum eru meiri attraktivir enn størru búplássini í Fø-royum.

Eg skilji væl, at sandoyingar ynskja sær ein tunnill. Tað hevði eg allarhelst eisini gjørt, um eg búði á hesi vøkrum oyggj og æt Katrin Petersen, Sakaris Stóra ella Eli Hentze (uttan at hava kannað, hvat hesi góðu fólk annars meina). Men tað nyttar bara einki at bjarga einum øki, um tjóðin samstundis tapir.

300 mió. til samferðslu í ár

Tað margháttliga er, at lands-stýrismaðurin í innlendis-málum fleiri ferðir hevur brúkt stóru fráflytingina úr Føroyum sum grundgeving fyri, at Eysturoyartunnilin skal vera privat. Vit kunnu jú ikki spáa um ferðaflutn-

ingin í einum landi, hvørs íbúgvur rýma. Men um Kári og hini í samgonguni veru-liga bera ótta fyri, at so fá fólk fara at búleikast á hesum kørgu klettum um 30 ár, áttu tey heldur at kropið úr tunnilsmyrkrinum og skift radikalt fokus.

Er tað óttin fyri atkvøðum, sum transenderar alt vit og skil? Er tað óttin fyri hysteriskum lokalpolitikar-um, hvørs sjónarringur ikki røkkur út um teirra egna, politiska feittilendi?

Í 2013 brúka almennu Føroyar knappar 300 milliónir til innlendis samferðslu, um iløgur og rakstur hjá bæði Strandferðsluni og Lands-verki verða lögð saman. Og sjálvsagt má eitt og hvørt funktionelt samfelag hava eitt vælverkandi infrakervi. Men flyta vit hendan logikk-in yvir á farleiðina út í heim, so ger man tað øvugta. Flog-breytin, sum bindur Fø-royar og umheimin saman, verður skattað og tyngd við avgjöldum. Er hesin politikkurin mennandi fyri Føroyar?

Um 30 ár...

Vit hava brúk fyri politikar-um, sum vilja vinna tað størri slagið. Men so leingi sum landið verður stýrt av politikarum, sum fyrst og fremst hugsa um egin, lokal áhugamál, fara Føroyar fram-haldandi at tapa. So kann man vakna við kaldan dreyim um 30 ár, tá framtíðarmyndin hjá Kára P. Højgaard er vorðin veruleiki, og eingir bilar eru at koyra ígjøgnum tunlarnar.

Og so eru vit loksins komin aftur til áðurnevnda spurn-ingin hjá Bárði Nielsen í sjónvarpsstovuni týskvöldið. Men tímaglasið var runnið, og Bárður fekk ongantið svar. Tað hava vit onnur heldur ikki fingið.